

23. 1. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Brusel I bis aneb „nové“ nařízení Brusel I

Významné nařízení Rady (ES) č. 44/2001 z 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, známé jako tzv. nařízení Brusel I[1], nyní seznává rozsáhlých změn. Počínaje 10. lednem 2015 (s výjimkou čl. 75 a 76,[2] které se použijí již ode dne 10. ledna 2014), je totiž účinné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 z 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění), dále také jako Brusel I bis, které původní nařízení Brusel I nahradilo.

Brusel I bis nepřináší zásadní změny úpravy jako celku, ovšem významně ovlivňuje a zpřesňuje některé dílčí otázky, zejména ty, na které narazila praxe při aplikaci nařízení Brusel I. Pojdme se blíže podívat na nejvýznamnější oblasti změn.

Účel revize právní úpravy

Hlavním cílem revize nařízení Brusel I bylo podle Komise ještě více usnadnit přeshraniční soudní spory a volný pohyb rozsudků v Evropské unii.

Podle Komise se hlavní nedostatky nařízení Brusel I nejvíce projeví v následujících oblastech, které se následně staly předmětem přepracování:

- oblast řízení o uznání a výkon soudního rozhodnutí v jiném členském státě,
- úprava vztahující se na spory, v nichž je žalovaným osoba z třetí země mimo EU,
- zlepšení účinnosti dohod o volbě soudu a
- jasnější vymezení hranice mezi rozhodčím a soudním řízením.

Co konkrétně se tedy změnilo v rámci revidovaných okruhů a jak hodnotíme úspěšnost nové úpravy?

Uznání a výkon soudních rozhodnutí v jiném členském státě

Hlavní změnou v této oblasti proti úpravě obsažené v původním nařízení Brusel I je zrušení mezitímního řízení o uznání a výkon soudních rozhodnutí, kterým je řízení o prohlášení vykonatelnosti, tzv. exequatur.[3] Podle čl. 39 Brusel I bis lze rozhodnutí vydané v některém členském státě vykonat v jiném členském státě, aniž je vyžadováno prohlášení vykonatelnosti.[4] Podle tohoto zjednodušeného mechanismu tak postačí, když navrhovatel domáhající se výkonu takového soudního rozhodnutí předloží příslušnému orgánu:

- i. **vyhotovení rozhodnutí**, které splňuje podmínky nezbytné pro ověření jeho pravosti,

a

ii. **osvědčení** podle čl. 53 nařízení Brusel I bis.[5]

Pokud jde o důvody pro odepření uznání a výkonu rozhodnutí, zůstávají tyto důvody až na zcela drobné odchylky[6] nezměněny.[7]

Brusel I bis dále nově upravuje, že pokud je ve vykonávaném rozhodnutí obsaženo opatření (resp. způsob výkonu rozhodnutí), které není zakotveno v právu dožádaného členského státu, toto opatření se v největší možné míře upraví na co možná nejvíce totožné[8] opatření práva dožádaného členského státu.[9]

Uznání a výkon soudních rozhodnutí by tak měl být zjednodušen a urychlen, což by dotčeným subjektům mělo přinést rovněž finanční úsporu.

Nové pravidlo litispence ve vztahu k řízením zahájeným před soudy třetích států

Nařízení Brusel I neupravovalo zcela jednoznačně situace, kdy řízení bylo zahájeno v některém ze členských států a obdobné řízení probíhalo současně také ve třetím státě.

Nová pravidla obsažená v čl. 33 a 34 Brusel I bis umožňují, aby soud členského státu řízení přerušil v případě, kdy:

- **v téže věci a mezi týmiž stranami** probíhá řízení před soudem ve třetím státě (čl. 33), nebo
- řízení u soudu členského státu bylo zahájeno **ve věci související** s řízením ve třetím státě (čl. 34),

a to při současném kumulativním splnění následujících podmínek:

- řízení před soudem ve třetím státě musí být zahájeno dříve** než řízení před soudem členského státu,
- očekává se, že soud třetího státu vydá **rozhodnutí způsobilé k uznání a případně k výkonu** v tomto členském státě,
- přerušení řízení musí být **nezbytné** s ohledem na řádný výkon spravedlnosti a u **souvisejících žalob** dle čl. 34 (ad. ii.) musí být **vhodné** je projednat a rozhodnout o nich ve
- společném řízení, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních.

Tato ustanovení se pak aplikují buď na návrh jedné ze stran, nebo i bez návrhu, umožňuje-li to příslušné vnitrostátní právo.[10]

Soudům členských států byla nicméně ponechána diskrece, ty tak mohou kdykoli pokračovat v řízení, pokud je splněna alespoň jedna z následujících podmínek:[11]

- řízení u soudu třetího státu je přerušeno nebo nepokračuje,
- soud členského státu má za to, že řízení u soudu třetího státu pravděpodobně neskončí v přiměřené době,
- je nezbytné pokračovat v řízení s ohledem na řádný výkon spravedlnosti, nebo
- u souvisejících žalob dle čl. 34 se má za to, že již neexistuje nebezpečí vzájemně neslučitelných rozhodnutí.

Nová úprava litispence ve vztahu k řízením zahájeným před soudy třetích států je pozitivní v tom, že nabízí návod k řešení situace, kdy jsou řízení zahájena jak před soudem členského státu, tak před soudem třetího státu. Ve vztahu ke znění popsaných ustanovení nařízení Brusel I bis se nicméně

objevují kritické hlasy, že splnění výše uvedených podmínek, za nichž lze řízení přerušit, je poměrně náročné, a dále že význam těchto podmínek není vždy zcela jednoznačný, což by mohlo vést k interpretačním sporům. Z tohoto důvodu je možné uzavřít, že revize nařízení Brusel I mohla v této oblasti jít ještě dál.

Dohody o volbě soudu

Platnost dohod o volbě soudu

Nařízení Brusel I umožňovalo a uznávalo prorogační dohody, tzv. ujednání o příslušnosti, za podmínek stanovených v čl. 23 nařízení Brusel I. Taková dohoda o volbě soudu musela mimo jiné náležitosti splňovat také tyto podmínky:

- i. alespoň jedna strana dohody musela mít bydliště na území členského státu EU a
- ii. příslušný soud tohoto členského státu musel být v dohodě specifikován.

Nařízení Brusel I bis účinnost dohod stran o volbě soudu (tzv. ujednání o příslušnosti) posiluje. Nejvýznamnější změnou je **upuštění od požadavku, aby alespoň jedna strana dohody měla bydliště na území členského státu EU**.^[12] Tím se rozšířil počet prorogačních dohod, na které režim nařízení Brusel I bis dopadne.

Druhou zásadní změnou je **stanovení rozhodného práva, které se použije při určení, zda je prorogační doložka platná**. Podle čl. 25 odst. 1 Brusel I bis se platnost dohody o volbě soudu posuzuje podle práva členského státu, jehož soud je podle této dohody příslušný k rozhodování sporu. Tento princip je zdůrazněn rovněž v bodě 20 recitálu nařízení Brusel I bis, podle něhož pokud vyvstane otázka, zda je dohoda o volbě příslušného soudu ve prospěch soudu či soudů členského státu neplatná z hlediska své věcné platnosti, je nutné o tom rozhodnout v souladu s právem členského státu soudu nebo soudů uvedených v této dohodě, včetně kolizních norem tohoto členského státu.

Třetí změnou ve vztahu k prorogačním dohodám zavedenou nařízením Brusel I bis je to, že dohoda o příslušnosti, která je součástí smlouvy, je považována za **dohodu nezávislou na ostatních ustanoveních smlouvy**, a je tak považována za od smlouvy oddělitelnou (čl. 25 odst. 5 nařízení Brusel I bis). Platnost takové dohody přitom nelze zpochybnit pouze z důvodu neplatnosti smlouvy.

Přestože je nová úprava zdařilá, je možné jí vyčíst především to, že nezohlednila a neupravila právní režim dohod o volbě soudu také pro případ, kdy je obsahem této dohody volba soudu třetího státu nebo kdy se jedná o tzv. asymetrické jurisdikční dohody.^[13]

Nová úprava překážky litispendence jako reakce na tzv. italské torpédo

Nařízení Brusel I upravovalo v čl. 27 pravidlo litispendence, podle něhož pokud je u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

Tato úprava byla předmětem největší kritiky nařízení. Strany, v jejichž neprospěch mělo být řízení zahájeno, totiž dané ustanovení široce zneužívaly a tato **praktika se v odborných kruzích stala známou jako tzv. italské torpédo**.^[14] Ke zneužívání docházelo nejčastěji tak, že v okamžiku hrozícího soudního řízení zahajovaly strany v méně výhodné pozici ve sporu řízení u nepřislušných soudů jiného členského státu (namísto u prorogovaných soudů), a to zpravidla u těch, které byly známy značnými průtahy v řízení. Soud, který byl k projednání podle dohody příslušný a u něhož bylo

řízení zahájeno až poté, tak nemohl v řízení pokračovat až do doby, kdy nepřislušný soud rozhodl o své nepřislušnosti, což způsobovalo často nemalé průtahy v řízení a značně zvyšovalo náklady stran na právní zastoupení. Strany pak také ze strachu z popsaného italského torpéda podávaly žaloby dříve, než to bylo skutečně nutné, a to i v případech, které by jinak šlo vyřešit i mimosoudně.

Brusel I bis tuto situaci zohledňuje a výše uvedené pravidlo litispendence upravuje tak, aby se zneužívání výše popsaných taktik ve sporech zamezilo. Obecné pravidlo litispendence ve výše uvedeném znění čl. 27 původního nařízení Brusel I je sice v upraveném nařízení Brusel I bis nadále obsaženo, a to v čl. 29, nicméně jej dále koriguje nové ustanovení čl. 31 odst. 2. To původní pravidlo obrací tak, že pokud je řízení zahájeno u soudu členského státu, jemuž dohoda uvedená v čl. 25 nařízení (dohoda o volbě soudu) svěřuje výlučnou příslušnost, přeruší soudy jiného členského státu řízení, dokud soud, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dohody, neprohlásí, že podle dohody není příslušný. Tímto je jasně stanovena **preferenze soudu zvoleného stranami v prorogační dohodě** a stranám odpadá munice v podobě *italského torpéda*.

Revidovaná úprava přináší pozitivní efekt do praxe, nicméně se jí ani tak nepodařilo odstranit veškeré nejasnosti a vyčerpávajícím způsobem tuto problematiku zregulovat. Příkladem za všechny jsou výše zmiňované nejasnosti ohledně asymetrických dohod o volbě soudu či v bodě 22 recitálu nařízení Brusel I bis zmíněné výjimky, které se týkají vzájemně odporujících dohod o volbě soudu (zde je otázkou vymezení toho, co všechno může být označeno jako vzájemně odporující dohody o volbě soudu).

Vymezení hranice mezi rozhodčím a soudním řízením

Nutnost vyjasnit rozsah vyjmutí rozhodčího řízení z aplikace tohoto nařízení byla přímým důsledkem negativních reakcí, které s sebou přineslo rozhodnutí Soudního dvora EU ve známém případě *West Tankers*.^[15] V rámci legislativního procesu se zvažovalo více možností úpravy této problematické oblasti. Nakonec zvítězil poněkud neobvyklý postup – úprava otázky nebyla zahrnuta přímo do ustanovení nařízení Bruselu I bis, ale z velké části do jeho recitálů.

Nařízení Brusel I v čl. 1 odst. 2 písm. d) jasně stanovilo, že se nevztahuje na rozhodčí řízení. Brusel I bis toto ustanovení ponechává v totožném znění. Změnou je především nově vložený bod 12 recitálu nařízení Brusel I bis, který ještě jednou uvedené deklaruje a dodává k tomu zpřesňující výkladová pravidla.

Žádné ustanovení tohoto nařízení by podle bodu 12 recitálu nemělo bránit soudům členského státu, je-li u nich podána žaloba ve věci, ohledně které strany uzavřely rozhodčí dohodu, aby v souladu s vnitrostátním právem odkázaly strany na rozhodčí řízení, nebo aby řízení přerušily, případně zastavily, a aby přezkoumaly, zda je rozhodčí dohoda neplatná, neúčinná nebo nezpůsobilá k použití.

Recitál dále jasně stanovuje, že rozhodnutí vydané soudem členského státu ohledně toho, zda je rozhodčí dohoda platná, účinná nebo způsobilá k použití, či nikoliv, by nemělo podléhat pravidlům pro uznání a výkon stanoveným tímto nařízením bez ohledu na to, zda o této otázce soud rozhodoval ve věci samé nebo jako o předběžné otázce. Na druhou stranu, pokud soud členského státu, který vykonává pravomoc podle tohoto nařízení nebo podle vnitrostátního práva, rozhodl, že rozhodčí dohoda je neplatná, neúčinná nebo nezpůsobilá k použití, nemělo by to bránit tomu, aby bylo rozhodnutí soudu ve věci samé uznáno a případně vykonáno v souladu s tímto nařízením. Tím by neměla být dotčena pravomoc soudů členských států rozhodnout o uznání a výkonu rozhodčích nálezů v souladu s Úmluvou o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů podepsanou v New Yorku dne 10. června 1958 (tzv. **Newyorská úmluva**), která se uplatní přednostně před tímto nařízením. **Aplikační přednost Newyorské úmluvy** před nařízením potvrzuje také čl. 73 odst. 2 nařízení Brusel I bis, podle něhož tímto nařízením není uplatňování Newyorské úmluvy z roku 1958 dotčeno.

Snahu o jasnější vymezení limitů aplikace Brusel I bis ve vztahu k rozhodčímu řízení lze hodnotit jediné pozitivně. Nicméně opět musíme konstatovat, že přijaté řešení není zcela uspokojivé, neboť nezahrnuje veškeré problematické body a celá řada z nich tak zůstává nadále otevřená. Ponechme stranou, že samo přijaté řešení některé další otázky nastoluje. Nejasnou se jeví především aplikace ustanovení o přednosti Newyorské úmluvy před nařízením Brusel I bis a s tím spojená praktická otázka, zda má podle revidovaného znění nařízení soud členského státu dát přednost výkonu rozhodčího nálezu podle Newyorské úmluvy vydaného v rámci rozhodčího řízení v jednom členském státě před výkonem soudního rozhodnutí, které je vydané v rámci soudního řízení v jiném členském státě.

Shrnutí

Revidované znění nařízení Brusel I bis lze jistě jako celek hodnotit velmi pozitivně. Zřejmě nejzdařilejším je zrušení nadbytečného řízení o prohlášení vykonatelnosti, tzv. exequatur, což bylo primárním cílem revize. V dalších bodech můžeme novou úpravu hodnotit pozitivně s výhradou, že se v některých bodech jedná o úpravu ne zcela dotaženou, neboť se od celé řady navazujících změn v průběhu vyjednávání o podobě revidovaného znění nařízení upustilo. Na tomto místě si dovoluujeme odkázat na dílčí shrnutí v textu výše. V některých oblastech tak můžeme do budoucna očekávat další zpřesnění a i z tohoto důvodu bude zajímavé sledovat další, jistě dynamický, vývoj nových ustanovení zejména v judikatuře Soudního dvora EU.

Pro úplnost ještě dodejme, že Brusel I bis se vztahuje pouze na řízení zahájená, na veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a na soudní smíry schválené či uzavřené ke dni 10. ledna 2015 nebo po něm. Na veškerá řízení zahájená a rozhodnutí v nich vydaná, veřejné listiny nebo smíry schválené či uzavřené před tímto dnem je třeba aplikovat původní nařízení Brusel I.

Linda Čechová,
advokát

Věra Kočicová,
advokátní koncipient

[KPMG Legal s.r.o, advokátní kancelář](#)

Pobřežní 1a

[1] Toto nařízení vstoupilo v platnost dne 1. března 2002 (v České republice je přirozeně platné až ode dne 1. května 2004, tedy od vstupu ČR do EU) a nahradilo Bruselskou úmluvu z roku 1968.

[2] Články 75 a 76 Brusel I bis se týkají informační povinnosti členských států a Komise.

[3] V původním návrhu byla obsažena výjimka a řízení o prohlášení vykonatelnosti mělo být zachováno u soudních rozhodnutí ve věcech pomluvy, ve kterých jednotlivec namítá, že došlo k narušení soukromí a osobnostních práv sdělovacími prostředky. Tato výjimka nakonec schvalovacím procesem neprošla.

[4] Podle čl. 38 nařízení Brusel I platilo, že rozhodnutí vydané v jednom členském státě, které je v tomto státě vykonatelné, bude vykonáno v jiném členském státě poté, co zde bylo na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášeno za vykonatelné.

[5] Osvědčení se vydává formou standardizovaného formuláře, přičemž nařízení Brusel I bis tento standardizovaný formulář obsahuje v příloze I. Toto osvědčení vydá podle čl. 53 nařízení Brusel I bis na žádost kterékoli dotčené strany soud původu.

[6] Nařízení Brusel I bis zavedlo jako nový důvod odepření, pokud je rozhodnutí v rozporu kapitolou II oddílem 5, je-li žalovaným zaměstnanec.

[7] Návrh obsahoval původně velmi diskutovanou změnu, a to odstranění tzv. hmotného veřejného pořádku jako důvodu pro odepření uznání a výkonu rozhodnutí; namísto veřejného pořádku jako takového měl být důvodem pro zamítnutí uznání a výkonu rozhodnutí pouze tzv. procesní veřejný pořádek. Tímto procesním veřejným pořádkem jsou podle čl. 46 návrhu nařízení Brusel I bis základní zásady, na kterých stojí právo na spravedlivý proces.

[8] S tímto upraveným opatřením podle práva dožádaného členského státu musí být spojeny rovnocenné účinky a musí sledovat obdobný účel a zájem jako opatření uložené ve vykonávaném rozhodnutí členským státem původu rozhodnutí.

[9] Článek 54 Brusel I bis.

[10] Článek 33 odst. 4 a čl. 34 odst. 4 Brusel I bis.

[11] Článek 33 odst. 2 a čl. 34 odst. 2 Brusel I bis.

[12] Článek 25 odst. 1 Brusel I bis.

[13] Např. v případě, kdy jen jedna ze stran má právo dovolat se příslušnosti soudu v jiné zemi.

[14] Italské torpédo je pojem, který vychází z rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (dříve Evropského soudního dvora) ve věci Gasser v. MISRAT (C-116/2002). Jedná se o situaci, kdy je řízení v totožném sporu zahájeno nejprve u jiného soudu, než je prorogovaný soud, a až poté u soudu dohodnutého stranami (prorokovaného soudu). Podle SDEU se čl. 21 nařízení Brusel I musí v takovém případě vykládat tak, že soud příslušný na základě prorogační dohody musí řízení přerušit do doby, než o své pravomoci rozhodne soud, u něhož byla žaloba podána jako první. V rozhodnutí Gasser SDEU vyjádřil názor, že ESD vyjádřil, že uvedené pravidlo se uplatní i v případě, že byla žaloba takto podána u jiného než prorogovaného soudu záměrně a ve zlém víře za účelem průtahů v daném řízení.

[15] Rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-185/07 (Allianz SpA a Generali Assicurazioni Generali SpA proti West Tankers Inc).

Další články:

- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)